
Het duin... een dierentuin?

Dunea, duin & water
Hans Lucas
Postbus 34, 2270 AA Voorburg
h.lucas@dunea.nl

Inleiding

De duinen vormen een bewegend en dynamisch landschap. Een landschap waar nieuwe biotopen ontstaan en bestaande biotopen worden afgebroken. Dit is een proces dat continu doorgaat. Een spel van zand, wind en water. Dat proces wat zo karakteristiek is voor het duin is in de afgelopen 15 à 20 jaar enorm veranderd. Dit is onder andere het gevolg van de grote hoeveelheid voedingstoffen die via de regen in het duin terecht komt en door de sinds 1990 heersende VHS een minimale konijnenstand. Gezamenlijk hebben ze is het dynamische proces langzaam stilgelegd met als gevolg dat het duin aan het dichtgroeien is. De blanke top der duinen is langzaam veranderd in een duin dat dichtgroeit onder een tapijt van grassen, struiken en bomen. Deze verandering werkt soms positief en soms negatief uit op diersoorten. Er zijn soorten die uit het duin verdwenen zijn en er zijn soorten die zich als nieuwe soort vestigen. En dit alles in een zeer korte tijdsperiode van ongeveer twintig jaar. Ondanks het feit dat de dynamiek van het duin verdwijnt, gaat de verandering in diersoorten door. In de afgelopen twintig jaar is het in Meijndel een komen en gaan van soorten.

Naast dit natuurlijke proces, zijn er in de laatste tien jaar soorten die mogelijk door menselijk handelen in het duin terecht zijn gekomen. Veelal zijn het soorten die van nature hier kunnen voorkomen. Maar door de ligging van Meijndel in de drukke Randstad (een van de drukste agglomeraties van Europa) en infrastructuur kunnen soorten nooit of nauwelijks in Meijndel terechtkomen vanwege barrières en dergelijke. Hieronder volgt een kleine impressie van de nieuwe soorten in het duin.

Nieuwe gevestigde soorten

Naast het komen en gaan van voor het duin 'natuurlijke' soorten komen er in de afgelopen jaren soorten in het duin voor die door hoogwaarschijnlijk menselijk handelen in het duin zijn terecht gekomen. Deze soorten zijn Boomkikker en Vroedmeesterpad. Ineens zijn deze soorten in het duin als of ze uit de lucht zijn komen vallen. De Boomkikker komt zowel in Meijndel en Berkheide voor. En het aantal neemt jaarlijks toe. Nog niet zo lang geleden deed de Vroedmeesterpad zijn intree in het duin. Niet echt een soort van het duin. Maar deze soort is hoogwaarschijnlijk afkomstig uit de Vruchtenbuurt van Den Haag. Daar komt de soort in hoge aantallen voor. Opgekweekt door een bioloog en daarna in de buurt uitgezet. En recent een plek gevonden in Meijndel. Ook zijn er door recreanten veldwaarnemingen van de Hazelworm en Ringslang gedaan. De toekomst zal moeten uitwijzen of deze soorten daadwerkelijk in Meijndel voorkomen en er zich voortplanten.

Boommarter

De Boommarter is ook een nieuwe soort in de duinen. Het lijkt er namelijk op dat de Boommarter zich heeft gevestigd in de duinen of hard bezig is om een populatie te ontwikkelen. Deze is zowel ten noorden als ten zuiden van het Noordzeekanaal te zien. Het afgelopen jaar zijn vijf Boommarters dood aange troffen. Twee dieren uit De Zilk en een uit het Haagse Bos, Meijndel en Zandvoort. Tot op heden waren het altijd jonge mannetjes waarvan bekend is dat die lang en ver kunnen zwerven op zoek naar een nieuw territorium. Op dit moment zijn er twee scenario's mogelijk (of een combinatie van beide) dat de gevonden Boommarters allemaal zwervers van de Utrechtse Heuvelrug zijn of het Boommarters zijn afkomstig van een lokale voortplantende populatie. Een derde mogelijkheid is dat het zou gaan om 'import' die meegekomen zijn met autotransporten.

Invasieve soorten

Invasieve soorten zijn dieren, die door menselijk handelen in het gebied zijn terechtgekomen en die door vestiging en verspreiding schade kunnen veroorzaken. Het merendeel van deze soorten vormt geen probleem. Maar in een aantal gevallen ontwikkelen de populaties van deze dieren zich explosief. Deze zogenaamde invasieve soorten kunnen schadelijk zijn voor de natuur. Ze kunnen inheemse soorten weg concurreren, opeten, infecteren of zich ermee vermengen en ecosystemen veranderen. Zij vormen op deze manier een bedreiging voor de biodiversiteit.

Wasbeerhond

Deze soort is een aantal jaren geleden waargenomen in Meijendel. De Wasbeerhond wordt steeds vaker in ons land gesignaleerd, vaak als verkeersslachtoffer. Het is een hond-achtige, zo groot als een vos. Hij is inheems in het oosten van Azië en werd voor zijn dikke, ruige pels in het oosten van Europa gefokt en uitgezet. De opmars van de Wasbeerhond lijkt niet te stuiten. Duitsland kent inmiddels honderdduizend(en) van deze immigranten, die zich binnen afzienbare tijd ook in Nederland zullen vestigen. Deze soort is een concurrent voor de Vos.

Roodwangschildpad, Geelwangschildpad en Amerikaanse Dikkopelrits

In het duin komen ook soorten voor die in het duin zijn uitgezet omdat het soorten zijn die hier van nature echt niet thuishoren. Soorten zoals Roodwangschildpad en Geelwangschildpad. Deze soorten komen in de infiltratieplassen voor. Een andere onlangs voorkomende soort in de kwelplasjes is de Amerikaanse Dikkopelrits.

Deze Amerikaanse Dikkopelrits komt oorspronkelijk uit Noord-Amerika, wordt hier in tuincentra verkocht en is in staat hier in het duin te overleven. Er zijn al voortplantende populaties bekend in Nederland.

De Amerikaanse Dikkopelrits is een verspreider van de ziekte Red Mouth Disease. Dit kan bij andere vissen, maar ook bij amfibieën bloedingen veroorzaken, waarop de dood volgt. Omdat deze soort voorkomt in en op de plekken voor paring en ei-afzet van de Rugstreeppad en Kamsalamander is het belangrijk de Amerikaanse Dikkopelrits zo snel mogelijk weg te vangen.

Slangen

Maar er komen hier in het duin ook soorten voor zoals de Zwarte Rattenslang. Het is een soort uit het noordoosten van Noord-Amerika en sommige streken in Canada. Het is een slang die bijna 2 meter lang kan worden en al geruime tijd als terrariumdier wordt gehouden. De dieren zijn na twee jaar geslachtsrijp en kunnen, gezien hun oorspronkelijke verspreiding, in gematigde gebieden overleven. Het voedsel bestaat uit kleine knaagdieren, tot een grootte van volwassen ratten. De laatste tijd is de soort een beetje uit de gratie en wordt zichtbaar door mensen in het duin gedumpt.

Dit geldt blijkbaar ook voor de Gewone Koningslang die in Meijndel is aangetroffen. In 2007 was de eerste waarneming in de vallei Meijndel. Een andere soort is de Russische Rattenslang. Deze staat ook al op de lijst van voorkomende invasieve soorten in Meijndel. Het aantal waarnemingen van slangen in Meijndel is zeer beperkt. De kans een slang tegen te komen is nihil. Daarnaast zijn het soorten die niet giftig zijn. Alle slangensoorten die in ons beheersgebied zijn waargenomen zijn wurgslangen.

Wat te doen?

In de afgelopen jaren is er ten aanzien van de fauna in het duin veel gebeurd. Zeker als het gaat om invasieve soorten. Dat is ook de reden om deze soorten te bestrijden en/of te vangen. Ze zijn concurrerend en hebben mogelijk negatieve effecten (verspreiding van ziekten) op de 'natuurlijk' in het duin gevestigde soorten. Dit is conform het rijksbeleid.

Dit voorjaar wordt in samenwerking met RAVON de Amerikaanse Dikkopelrits uit de verschillende kwelplasjes in Meijndel gevangen en verwijderd. Dit geldt ook voor de andere invasieve soorten die in het duin voorkomen. Deze soorten worden op een actieve manier gevangen en uit het duin verwijderd om zo de natuurlijke ecologie en biodiversiteit van het duin te kunnen waarborgen en te behouden. Wanneer er niets zou worden gedaan aan deze toename van deze invasieve soorten zal het duin langzaam kunnen uitgroeien tot een dierentuin. En dat is niet de bedoeling.

Amerikaanse Dikkopelrits